

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ KAZANDIRMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

VIEWS OF CLASSROOM TEACHERS ABOUT THE ACQUISITION OF ENTREPRENEURIAL SKILLS

DOI:10.17755/esosder.03138

Tuğba SELANİK AY¹

Şerife ACAR²

Öz

Günümüzde en önemli becerilerden biri girişimcilik becerisidir. Bu çalışmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu araştırma yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak 21 sınıf öğretmeni ile yapılan yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda girişimcilik becerisine; sınıf öğretmenlerinin %9,52'sinin sahip olmadığını, %33,33'ünün orta düzeyde; 28,57'sinin iyi düzeyde; 23,80'inin ise çok iyi düzeyde sahip olduğu saptanmıştır. Girişimcilik becerisine sahip olmanın öğretmenlik mesleği açısından katkıları olarak rol model olmak; farklı fikirler üretmek; risk almak belirtilmiştir. Girişimcilik becerisi kazandırmada en çok Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersi vurgulanmıştır. Gerçekleştirilen etkinlikler olarak ise drama, grup çalışması, kendilerini ifade etme, uzman kişileri sınıfa davet etme, gezi, kurum ziyareti, araştırma ödevleri ve röportajdan söz etmişlerdir. Girişimcilik becerisinin geliştirilmesini etkileyen faktörleri girişimciliğe olanak tanıyan aile, sosyo-kültürel çevre, arkadaş çevresinin yapısı olarak ifade etmişlerdir. Girişimcilik becerisi kazandırmada ailelere kaynak olarak hikâye, film ve internette yararlanmayı önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: girişimcilik, girişimcilik becerisi, sınıf öğretmenleri

Abstract

Today one of the most important skill is entrepreneurial skill. The aim of the study is to reveal the views of the classroom teachers about the acquisition of entrepreneurial skills. The study was designed as a qualitative research in which semi-structured interviews were used with 21 classroom teachers. The data obtained from interviews were analysed using descriptive statistics. The findings showed that 9,52% of the participants reported that they did not have entrepreneurial skills. It was also found that 33,33% reported to have entrepreneurial skills at medium level, 28,57% at high level and 23,80% at highest level. The participants reported that having entrepreneurial skills had some advantages for teaching profession such as being a role model, developing different ideas, and taking risks. They stated that the following courses can be used as a platform to offer entrepreneurial skills to students: Life sciences (57,14%), social studies (47,61%) and Turkish language (38,09%). They also stated the following teaching and learning activities to be used for this goal: drama, group work, discussions, visits by experts to class, visits, visits to official institutions, research projects, interviews. For them there are some factors to acquire entrepreneurial skills, including socio-cultural environment and peer group. They suggested that there can be activities to improve the entrepreneurial skills of students such as films and Internet.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial skills, classroom teachers

¹ Yrd.Doç.Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, tsay@aku.edu.tr

² Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Öğrencisi, serifenur03@yahoo.co

1. GİRİŞ

Girişimcilik iktisadi bir değer üretimi olmanın ötesinde, hem gerçekleştiği ortam hem de ortaya çıkardığı değişimci hareketlilik itibariyle, toplumsal, kültürel ve politik dinamiklerle yakından ilişkilidir. Bundan dolayı, son yıllarda girişimcilik araştırmalarında toplumsal ve kültürel boyut öne çıkmakta, girişimciliğin giderek sosyolojik bir içerik kazandığı dikkat çekmektedir (Aytaç, 2006:140). Girişimcilik günümüzde bir yaşam felsefesi, gelişim için zorunlu bir yaşam standardı ve bir kültür olarak görülmektedir. Bireylerin eğitiminde en büyük ilerlemeler çocukluk çağında yaşanmakta ve sadece bu yaşlarda verilen öğretiler, kazandırılan değerler ileride bir “kültür” haline gelebilmektedir. Bunun yanı sıra insan hayatında ortaya çıkabilecek bazı problemlerin ancak çok küçük yaşlarda çözülebileceği, sonraki yıllarda ise bu çözümün zorlaşacağı ve daha yüksek maliyetler içereceği bilinen bir gerçektir. Girişimcilik, gençler hatta çocuklar için en çok gereksinim duyulan becerilerden biridir (Çizgi Dışı Girişim, 2015).

Girişimcilik, yeni düşüncelerin yaratılmasını, yayılmasını ve uygulanmasını hızlandırarak, yeni endüstrilerin doğmasını sağlayarak, teknoloji kullanılan sektörlerde verimliliği artırarak ve hızla büyüyen sektörler yaratarak önemini giderek arttırmaktadır. Girişimcilik, yeni kaynaklarla, yeni teknolojilerle toplumu tanıştırır ve bu sayede daha önce kullanılmayan veya daha az kullanılan kaynaklar ekonomiye kazandırılır ve üretimde artış meydana gelir. Bunlara ek olarak, öğretim kurumlarında hızla artan ve gelişen girişimcilik eğitimi, girişimcilik konusunun daha anlaşılır olmasına ve bilinçlenmenin artmasına çok büyük bir katkıda bulunmuştur (Börü, 2006). Girişimcilik kavramı genelde ekonomi alanına ait bir kavram olarak algılanmaktadır. Ancak, artık günümüz dünyasında öğretim programları içerisinde yerini almış, öğrencilerin girişimci bireyler olarak yetiştirilmeleri hedeflenmiş, bu hedef doğrultusunda da girişimcilik programlarda bir beceri olarak yerini almıştır (Akyürek, 2013:54). Sosyal ve ekonomik olarak gelişmekte olan ülkelerde sosyal girişimcilik açısından öğrencilere rehberlik etmesi gereken öğretmen ve öğretmen adaylarının girişimcilik becerisine sahip olma açısından büyük eksiklikleri vardır (Konaklı, 2015:35).

İlkokuldan başlayarak ortaöğretime kadar günümüz dünyasına uyum sağlayacak bilgi, beceri ve değerleri kazandırarak etkili vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan derslerden biri sosyal bilgiler dersi'dir. Günümüzde etkili vatandaş olarak yetişen bireylerin girişimcilik olarak tanımlanan etrafında gelişen olayları ve olanakları doğru gözlemleyerek değerlendirme ve bunun sonucunda değer yaratma davranışlarını göstermesi beklenmektedir (Deveci, 2015:1). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında girişimcilik hem bir beceri hem de bir ara disiplin olarak yer almaktadır. Girişimcilik becerisi ile ilgili olarak Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında: Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma; çevresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma; kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme; eğitimin kendi geleceklere üzerindeki önemli rolünü anlama; ekonominin temel kavramlarını edinme; girişimciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları anlama; yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme biçiminde verilmiştir (MEB, 2010:51-54). Girişimcilik becerisi, bireylerin sahip olduğu bilgiyi kullanmalarında ve yeni durumlara uyarlamalarında anahtar rol üstlenen etmenlerden biridir (Aytaç, 2006). Girişimcilik faaliyeti sonunda ortaya çıkan girişimler, yani işletmeler, dernekler, vakıflar, sivil toplum kuruluşları gibi bazı kuruluşlar, sosyal gelişmenin, büyümenin ve kalkınmanın da temelini teşkil etmektedir. (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009). Kalkınmanın sağlanması için toplumda girişimci kişilerin sayısının artırılması ve bu kişilerin eğitilmesi ülkelerin öncelikleri arasında olmalıdır (Başar, 2013). Bu bağlamda son yıllarda sıkça adından söz edilen bir diğer kavram ise girişimcilik eğitimidir.

Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin işsizlikle baş etmelerinde destek sağlamak için onları gerekli yetenek ve yetkinlikler ile donatmada bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra girişimcilik eğitiminin ulusal barış ve güvenliği sağlamaya yardımcı olma; işveren pozisyonundaki bireylerin sayısının ofislerde çalışan insanlardan daha fazla olmasını sağlama; bireyleri çeşitli bilgi, becerilerle donatarak ve motivasyonlarını artırarak onları başarılı girişimciler olmaları yönünde cesaretlendirme; bireylerin fırsatları görmek için farklı bir bakış açısı kazanmalarını sağlama; görüşlerini geliştirerek daha yaratıcı, kendine güvenen ve kararlı bireylere dönüşmelerine katkıda bulunma; sosyal ve sorumluluk sahibi, istihdam sağlayabilecek bireyler olmalarına yardımcı olma gibi amaçları da vardır. Sosyal bilgiler dersi de pek çok yaşam becerisini bireylere kazandırarak erken yaşlardan itibaren girişimcilik bilincini geliştirmeye yardımcı olan derslerden biridir. Sosyal Bilgiler programı içeriği aracılığıyla bireylere içinde yaşadıkları dünyayı anlamlandırmalarında yardımcı olmayı hedeflemektedir. Sosyal bilgiler programının hedefi öğrencilerin iyi bir vatandaş olarak yetişmesidir. Güncel olaylar analiz edildiğinde özellikle de işsiz gençlerin suç oranlarında daha üst sıralarda olduğu görülmektedir. Bu durumu önlemenin en iyi yolu gençleri sorumluluk sahibi ve girişimci bireyler olarak yetiştirmek, bu sayede farklı iş olanaklarını fark eden, kendine güvenen ve kendine farklı iş alanları yaratabilen bireyler yetiştirmekle olanaklı olabilir. Bu da ancak girişimcilik eğitimi ile mümkündür (Clifford, 2014:3-7). Girişimcilik eğitiminin ulaşmak istediği hedefler aşağıdaki şu şekilde sıralanabilir (Paul, 2005'den Akt. Jaaob ve Ariya, 2015:98):

- İşveren olma ve yeni iş alanlarını fark etmek için gerekli becerileri kazandırarak işlevsel bir eğitim sunmak
- Yeni iş fırsatlarını belirleme yaratıcı ve yenilikçi olma konusunda yeterli eğitim olanaklarını sunmak
- Risk yönetimine ilişkin yeterli düzeyde bilgi ve destek sağlamak
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler kurarak kariyerlerini sürdürmeyi planlayan gençlere yeterli eğitim ve destek olanakları sağlamak

Girişimcilik becerisinin bireylere kazandırılmasında okulun yanı sıra ailenin de üzerine düşen önemli sorumluluklar vardır. Aile içinde girişimci bir kişinin olması diğer aile fertlerinin de girişimci olması yönünde etkili olacaktır. Ayrıca aile yapısı içerisinde yetişen bireyde girişimcilik ruhunun oluşabilmesi, yaşadığı çevre şartlarına ve teknolojik imkânlarla bağlıdır. Sosyal örgütlenmelerin temel birimlerinden olan aile, girişimcilik kültürünün oluşmasında da en önemli etkenlerden birisidir. Ailenin çocuğunun bireysel gelişimini erken yaşlarda destekleyici faaliyetlerine destek olması, çocuğun girişimcilik ruhuna sahip olmasını sağlamaktadır (Kuvan, 2007). Aile üyeleri girişimci bir birey yetiştirmek üzere çocuklarda meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma, çevresindeki başarılı girişimcileri tanıma, eğitimin gelecek üzerindeki rolünü anlama, kendilerinin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme ile ilgili farkındalık yaratmaya yönelik çaba harcamalı, bu konularda okul-aile işbirliği kapsamında etkinliklere katılmalıdır (Deveci, 2015).

Girişimcilik öğrencilerin eğitim alanında, sosyal yaşamında ve ekonomi alanında olmak üzere hayatının pek yerinde karşısına çıkmaktadır. Bu yüzden girişimcilik becerisi öğrencilere sadece sınıflarda verilmekle kalmamalı sınıf dışında da devam etmeli ve hayatının bir parçası olmalıdır. Öğretmenlerin öğrencilerin girişimcilik becerisini geliştirmek amacıyla uyguladığı yöntemler etkinlikler bu yüzden önemlidir.

Öğretmenler girişimcilik deneyimi sağlayan ve öğrenme etkinlikleri için fikir kaynağıdır. Okullarda öğretmenler öğrencilerin girişimci, ekonomimizin fırsatlarını anlamaya çalışan bireyler yetiştirebilmek için girişimcilik ile ilgili faaliyetler tasarlamaları ve

öğrencileri ile birlikte uygulamaları gerekir. Bu tür deneyimler bireylerin geleceğinin vizyonunu değiştirebilir. Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri vb, dersler girişimcilik aşlamak için etkili derslerdir. Öğretmenler tarafından tasarlanıp uygulanabilecek çeşitli uygulama örnekleri şu şekilde sıralanabilir (<http://www.entre-ed.org/teach/ideas.htm>):

- Sosyal bilgiler dersinde öğrenci kendisini bir yetişkin gibi görerek iş başvuruları için bir özgeçmiş yazar (Pazarlamacı, muhasebeci, üretici, depo müdürü, işletme danışmanı, öğretmen, vb gibi).
- Fen bilimleri dersinde okul çevresindeki bakterileri tespit eder. Verileri toplayıp rapor oluşturur. Bu rapora dayanarak öğle yemeği, beslenme saatleri vb. öncesinde öğrencilere kullanması için anti-bakteriyel ıslak mendil ve sabun satar.
- Sanat derslerinde toplum içinde müzikal bir olay için çekici el ilanları, posterler veya web sayfaları oluşturur.
- Matematik dersinde sık kullanılan ürünlerde rekabetin, ürünler üzerinde fiyatı etkileyebileceğini araştırır.
- Türkçe dersinde yerel gazeteye reklam yazmak için neler yapılması gerektiğini sınıfa yerel gazete reklam sorumlusu getirilerek görüşülür

Alanyazın tarandığında girişimcilik ile ilgili olarak çok sayıda araştırmaya (Jacob ve Ariya, 2015; Akyürek ve Şahin, 2013; Bacanak, 2013; Edor, 2013; Bozkurt, Kalkan, Koyuncu ve Alparşlan, 2012; İşcan ve Kaygın, 2011; Yelkikalın vd. 2010; Baysal ve Özkul, 2009; Cansız, 2007; Akyüz, Gedik, Akyüz İ, Yıldırım, 2006; Aytaç, 2006; Börü, 2006; Arşlan, 2002) rastlanmaktadır. Ancak sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini belirleme amacıyla gerçekleştirilen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmının alanyazındaki bu eksikliği gidermesi umulmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin kendi girişimcilik becerilerine ilişkin öz değerlendirmeleri nasıldır?
- Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisine sahip olmanın öğretmenlik mesleği açısından önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olan derslere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf içinde gerçekleştirdiği uygulamalar nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf dışında gerçekleştirdiği uygulamalar nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin kazandırılmasında etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin öğrencilere girişimcilik becerisi kazanmada öğrencilere ve ailelere önerdiği kaynak ve etkinlikler nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve çözümlenmesi başlıkları altında çeşitli bilgiler sunulmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımına dayalı yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı görüşme yaptığı kişinin verdiği bilgilere odaklanarak görüşme yapılan kişinin araştırma konusu hakkındaki görüşlerini derinlemesine öğrenir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015:116).

Katılımcılar

Araştırma 2015-2016 öğretim yılında Afyon İli merkezinde yer alan alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 7 devlet ilkokulunda görev yapmakta olan 21 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, evrende incelenen problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012:90). Katılımcıların özellikleri Tablo 1’de görülmektedir:

Tablo 1: Katılımcıların özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	8	38,09
	Erkek	13	61,91
Mesleki Kıdem	0-5	3	14,28
	6-9	3	14,28
	10-14	2	9,52
	15-19	4	19,04
	20-+	9	42,85
Öğrenim Durumu	Lisans	2	9,52
	Lisans tamamlama	14	66,66
	Yüksek lisans	5	23,80
Mezun Olunan Alan	Sınıf öğretmenliği	17	80,95
	Ziraat Mühendisliği	1	4,76
	Biyoloji	1	4,76
	Maliye	1	4,76
	İşletme	1	4,76

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf öğretmenlerini girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formunun kapsam geçerliliği için görüşme formunun alan uzmanlarınca incelenmesi sağlanarak, iki öğretmen adayı ile ön görüşme yapılmıştır. Böylece ön görüşme sırasında öğretmen adaylarının görüşme formundaki soruları anlayıp anlamadıkları kontrol edilerek ve uzman görüşlerine dayalı olarak görüşme sorularının kimi ifadelerinde düzeltmeler yapılmış, görüşme sorularına son biçimi verilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce görüşme yapılan her öğretmene araştırma ile ilgili bilgilendirme belgesi okutulmuş ve izin alınmıştır. Görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler 5 Aralık 2015-30 Aralık 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde veri çözümlene yaklaşımından *betimsel analiz* kullanılmıştır. Betimsel analizde, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Elde edilen nitel verilerin sayısallaştırılması yoluna gidilerek veriler frekans ve yüzdeler ile tablolar halinde sunulmuştur. Elde edilen bulgular sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden yapılan alıntılar, öğretmenlerin isimleri verilmeden Ö1,2,... şeklinde kodlama yapılarak verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini gerçekleştirmek amacıyla, veriler iki araştırmacı tarafından incelenerek P (Uzlaşma Yüzdesi) = $\left[\frac{Na \text{ (Görüş Birliği)}}{Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \right] \times 100$ (Miles & Huberman, 1994) formülü kullanılmıştır. Bu hesaplama sonucunda $P = 0.89$ değeri bulunmuş ve görüşme formu güvenilir kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde bulgular tablolar halinde frekans ve yüzdeleriyle sunulmuş ve araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisine sahip olma düzeylerine ilişkin öz değerlendirmeleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerilerine İlişkin Öz Değerlendirmeleri

Girişimcilik Becerisi Öz Değerlendirme Düzeyi	f	%
Çok İyi	3	14,28
İyi	6	28,57
Orta	10	47,61
Düşük	2	9,52

Tablo 2’de de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin öz değerlendirmeleri incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin %47,61 girişimcilik becerisi açısından kendini orta düzeyde değerlendirdiği görülmektedir. Bu bulgu ışığında sınıf öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitiminde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik uygulamalara daha fazla yer verilmesi önerilebilir. Girişimcilik becerisine ilişkin öz değerlendirmesi “çok iyi” düzeyde olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö10: “Çok iyi düzeyde sahip olduğumu düşünüyorum çünkü velilerle öğrencilerle hemen diyaloga geçerim, konuşurum.” olarak açıklamıştır.

Ö17: “Ben yüksek düzeyde girişimciyim çünkü 20 yıldan fazla ticaret yaptıktan sonra tekrar öğretmenliğe başladım.” şeklinde açıklamıştır.

Ö8: “Girişimcilik becerisine çok iyi düzeyde sahibim özellikle üniversiteden sonra daha çok sosyal aktivitelere katıldım; toplum gönüllüleri, tema gibi faaliyetlerde sivil toplum kuruluşlarında görev aldım.” biçiminde görüşlerini açıklamıştır.

Girişimcilik becerisine ilişkin öz değerlendirmesi “iyi” düzeyde olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö21: “İnsanlarla olan iyi diyaloglardan kaynaklanan bir avantajımız var ve 25 yıldır bu işi yaptığımız için iyi olduğumu düşünüyorum” olarak görüşlerini açıklamıştır.

Ö4: “Ben iyi düzeyde girişimcilik becerisine sahip olduğumu düşünüyorum. Çünkü bundan önceki yaşantımda da şu an içerisinde bulunduğum mesleğimin de getirilerinin girişimcilik becerisine katkı sağladığımı düşünüyorum.” şeklinde açıklamıştır.

Ö5: “Çocuklarla iletişim olsun velilerle iletişim olsun gayet iyi noktada olduğumu düşünüyorum ve bu mesleğin de bana bir şeyler kattığının farkındayım.” diyerek nedenlerini açıklamıştır.

Girişimcilik becerisine ilişkin öz değerlendirmesi “orta” düzeyde olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö13: “Orta düzeyde girişimcilik becerisine sahibim bir bütün yetkiler velilerde iki ekonomik olarak velilerimizin seviyeleri belli girişimcilik ve yaratıcılığı beraber götürebilmek için materyal zenginliği olması lazım düşüncesindeyim” olarak açıklamıştır.

Ö12: “Orta düzeyde birincisi sınıflar biraz kalabalık olması gereken sayıdan fazla ikincisi bizim gibi merkezi okullarda daha çok derse yönelik çalışmalar yapılıyor o yüzden de bu seviyeyi daha da yükseltmiyoruz.” diyerek görüşlerini açıklamıştır.

Girişimcilik becerisine ilişkin öz değerlendirmesi “düşük” düzeyde olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö9: “Girişimcilik ruhuna sahip değilim ya da çok düşük düzeyde diyebilirim. Diğer öğretmenlerin de benim de öğrencileri girişimciliğe yönlendirmede çok fazla bilgi sahibi olduğumuzu düşünmüyorum. Hepimizde şu var. Davranışçı öğretmeniz... Sadece derste anlatırız üstümüze düşeni yaparız o kadar.” şeklinde belirtmiştir.

Ö19: “Girişimci değilim çünkü eğitim alanında daha önce düşünülmemiş olanı düşünmek yapılmamış olanı yapmak veya rutinlere farklı yollardan yaklaşmak ben bunu yeterli düzeyde yaptığımı düşünmüyorum. Kendimi düşük düzeyde olarak ifade edebilirim” olarak açıklamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin öğretmenlik mesleği açısından önemine ilişkin görüşleri Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin öğretmenlik mesleği açısından önemine ilişkin görüşleri

Görüşler	F	%
Çevresine rol model olmak	9	42,85
Farklı yöntemlere açık olmak	5	23,80
Kendisi ve öğrencileri için risk almayı sağlamak	4	19,04
Toplumsal kalkınmaya destek olmak	4	19,04
Öğrenci ve velileri gerektiğinde yönlendirmek	3	14,28
Öğrencilerin özgüven kazanmasını sağlamak	3	14,28
Okullardaki maddi olanaksızlıkların çözümünde rol almak	2	9,52
Liderlik yönünü geliştirmek	2	9,52
Velilerin güvenini kazanmak	2	9,52
Tecrübelerini öğrencilere aktarmak	1	4,76
Farklı fikirler öne sürmek	1	4,76
Eğitimle ilgili toplantılarda söz sahibi olmak	1	4,76

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisine sahip bir öğretmen olmanın öğretmenlik mesleğine ilişkin önemini “çevresine rol model olmak, farklı fikirler öne sürmek, kendisi ve öğrencileri için risk almayı sağlamak, öğrencileri yararlı bireyler olarak yetiştirmek” gibi açıklamışlardır.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için toplumsal kalkınmaya destek olmak bağlamında bir katkısı olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö20: “*Girişimciliğin öğretmenlik mesleği açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü dünyada eğitimde söz sahibi olmayı, eğitimde belirli bir yere gelmeyi hem sosyal hem kültürel hem de ekonomik anlamda yer edinmek istiyorsak girişimciliğin önemli olduğu kanısındayım.*” şeklinde girişimciliğin öğretmenlik mesleği açısından önemini vurgulamıştır.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için rol model olmak ve farklı fikirler öne sürmek bağlamında katkıları olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö2: “*Tabi ki girişimci olan bir öğretmenin öğrencileri de girişimci olur diye düşünüyorum farklı bakış açılarındaki bulunurlar farklı fikirler üretebilirler o yüzden girişimci olmanın önemli olduğunu düşünüyorum.*” biçiminde açıklamıştır.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için okullardaki maddi olanaksızlıkların çözümünde rol almak bağlamında bir katkısı olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö11: “*Maddi sorunları ortadan kaldırır maddiyat sorun olmaz.*” şeklinde açıklamıştır.

Ö16: “*Öğretmen her anlamda çocuklara rol model ve çocuklar bunu çok iyi gözlemliyor eminim girişimcilik becerisine sahip bir öğretmeni de çocuklar bu süreç içerisinde gözlemliyordur. Çocuklara birincisi örnek olma anlamında çok önemli ikincisi çocukları bu konuda yönlendirmek teşvik etmek, cesaretlendirmek konusunda çok önemli. Girişimciliklerini ortaya koyabilecekleri uygulamalar planlamak önemli*” diyerek önemini belirtmiştir.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için velilerin güvenini kazanmak bağlamında bir katkısı olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö6: “*Sosyal ilişkiler açısından çok önemli görüyorum veliler size daha çok inanıyorlar. Aynı zamanda veliler önce çocuklarının yararlı bir birey olmasını istiyor ve bana hep destek oluyorlar güveniyorlar onlarda bir şeyler yapmak istiyor.*” şeklinde açıklamıştır.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için kendisi ve öğrencileri için risk almayı sağlamak bağlamında bir katkısı olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö9: “*Girişimcilik risk almayı sağlar elini taşın altına koymayı gerçekleştirir. Öğrencileri sınıf dışına çıkarmak, farklı ortamlarda bulunmalarını sağlamaktır. Böylece deneyim kazanmalarını sağlamak girişimci olmayan bir öğretmenin yapabileceği bir şey değildir.*” olarak ifade etmiştir.

Girişimcilik becerisine sahip olmanın bir öğretmen için farklı yöntemlere açık olmak bağlamında bir katkısı olduğunu belirten bir sınıf öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö15: “*Girişimcilik bizim için çok faydalı eğitim verirken çocuklara daha farklı yöntemler uygulayabilmek, bir şeyleri verirken daha farklı yollarla iletebilmek açısından bizim mesleğimiz için önemli. Teknolojik gelişmelere ve yeni yöntemlere girişimci öğretmenler uyum sağlayabilir.*” biçiminde ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olan derslere ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Etkili Olan Derslere İlişkin Görüşleri

Dersler	F	%
Hayat Bilgisi	12	57,14
Sosyal Bilgiler	10	47,61
Türkçe	8	38,09
Matematik	5	23,80
Beden Eğitimi	5	23,80
Resim	5	23,80
Fen Bilimleri	3	14,28
Müzik	3	14,28
Oyun ve Fiziki Etkinlikler	3	14,28

Tablo 4 incelendiğinde sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisi kazandırma açısından en etkili gördükleri dersler olarak Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö12: “İlk olarak aklıma gelen Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi dersi olabilir. Sebabi de hayatla daha iç içe olduğu için girişimcilik becerisine daha yakın gördüm ben. Ama onun dışında Beden Eğitimi dersinin de girişimcilik için faydalı olduğunu düşünüyorum çünkü sınıfta normal şartlarda kendini ifade edemeyen bir öğrenci Beden Eğitimi dersi olsun ya da Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersi olsun bu gibi derslerde girişimcilik kazandırılabilir.” olarak açıklamıştır.

Ö11: “Tabi ki sözel derslerin örneğin bir Türkçe dersi işliyoruz. Türkçenin kendi arasında bölümleri var biliyorsunuz burada okuduğunu anlamadan ziyade anlatım kısımlarında çocukları işin içine koymak lazım mesela bir metin işliyoruz metni muhakkak çocuğa yazdırmakla kalmayıp herkesin içinde birebir okutmak lazım.” şeklinde açıklamıştır.

Ö19: “Hayat Bilgisi ve Fen Bilimleri olabilir. Çünkü o derslerde sınıf içinde uygulamaların çok fazla olduğu dersler. Tabi bütün derslerde yapılabilir ama bu iki ders önde biraz daha avantajlı bence çünkü Hayat Bilgisi dersi zaten günlük hayatla ilgili öğretmen o derslerde girişimcilikle ilgili örnek olaylar olsun farklı ortamlar olsun çocuklara sunabilir. Fen Bilimlerinde de mesela bazı çalışmalar, etkinlikler, deneyler yapılırken bu yönden ön plana çıkan çocuklar keşfedilebilir.” diyerek Hayat Bilgisi ve Fen Bilimleri dersinin önemini açıklamıştır.

Ö17: “Hayat Bilgisi, Türkçe, Matematik dersi bunların hepsi önemli çünkü dili etkin kullanmamız gerekiyor Hayat Bilgisinde hayat becerilerinin öğrenilmesi gerekiyor. Matematik dersi de çocuklara mantıksal düşünme ve olaylara mantıksal yaklaşımı öğreten bir ders bu derslerin diğer derslere göre derece olarak biraz daha öne çıktığını düşünüyorum. Ama ifade becerileri dersleri dediğimiz Görsel Sanatlar, Müzik derslerinin de çocukların yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini düşünüyorum.” şeklinde derslerin önemini belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf içinde gerçekleştirdiği uygulamalara Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmak İçin Sınıf İçinde Gerçekleştirdiği Uygulamalar

Uygulamalar	F	%
Drama	9	42,85
Grup çalışması	5	23,80
Kendilerini ifade etme olanağı	4	19,04
Uzman kişileri sınıfa getirme	3	14,28
Örnek olay yöntemi	3	14,28
Deneylerden yararlanma	3	14,28
Çocuklara öğretmenlik görevi verme	2	9,52
Görsel okuma	2	9,52
İstasyon tekniği	2	9,52
Teknolojiden yararlanma	2	9,52
Hikâye okuma/tamamlama	2	9,52
İcat kutusu	1	4,76
Pantomim	1	4,76
Sessiz sinema	1	4,76
Sınıf düzeni	1	4,76
Liderlik görevi	1	4,76
Problem çözme	1	4,76

Öğretmenler girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf içinde yaptıkları uygulamalar incelendiğinde daha çok öğrencilerin aktif olarak katıldığı uygulamaların ifade edildiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin en çok drama, grup çalışmaları, kendini ifade gibi uygulamalardan söz ettikleri görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö7: “Çocuklarımıza öğretmenlik görevi veriyorum geriden izliyorum yanlışları varsa düzeltiyorum aynı zamanda empati kurdurmuş oluyorum. Sınıf ortamında liderlik yönünü geliştiriyor bu da girişimciliği artırıyor. Türkçe derslerinde okuma parçalarının görsellerini anlattırıyorum ondan sonra varsa karşılıklı konuşmalar, dramalar yaptırıyorum.” şeklinde açıklamıştır.

Ö5: “Girişimcilikle ilgili dramalar yaptırılabilir, örnek olaylar yapılabilir.” olarak verilmiştir.

Ö11: “Mesela dramalarımız var onun dışında belirli konularda gruplarla projeler ortaya çıkarıyorlar o gruplarla birlikte çalışmalar yapıyorlar, yeni şeyler ortaya çıkarıyorlar. Bunun dışında sessiz sinema oynuyoruz kendini daha iyi ifade edebilmeleri için ve istasyon tekniğini de kullanıyoruz. Bunların hepsi çocukların birebir iletişim halinde olup girişimcilik becerisini artırabilmek için yaptığımız çalışmalar.” şeklinde sınıf içinde yapılan uygulamaları ifade etmiştir.

Ö10: “Sınıf içinde teknolojik aletleri kullanıyoruz, deneyler yapıyoruz birlikte fikir yürütüyoruz, çözüm yolları bulmaya çalışıyoruz.” olarak açıklamıştır.

Ö19: “Çocuklarla küçük tiyatrolar, drama çalışmaları, şiire yönelmeler, müzik dallarına yönelmeler, resim alanında farklı resim örnekleri göstererek çocukların çok yönlü olarak yetiştirmeleri konusunda çalışmaları yapıyoruz bu konuda eğitim almış uzman kişilerden yardım alıyorum.” şeklinde açıklamıştır.

Ö1: “Daha önce bir çocuk bir kutu getirdi içerisinde farklı projeler yapmış bunu önemsedim daha sonra herkes bir kutu getirmeye başladı. Sonra çocuklarla bu kutunun adını koyduk icat kutusu. Bu bizim sınıfımızda iki yıldır devam ediyor haftada bir gün zaman ayırıyorum.” şeklinde sınıf içinde uyguladıkları icat kutusunu açıklamıştır.

Ö6: “Drama çalışması yapıyoruz ya da kendisini anlatmasını bir olay kurgulatıyorum. Daha sonra pandomim yapmaya çalışıyoruz. Çift yönlü düşünebilsinler diye bu yönde geliştirmeye çalışıyorum.” olarak açıklamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf dışında gerçekleştirdiği uygulamalara yönelik görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmak İçin Sınıf Dışında Gerçekleştirdiği Uygulamalar

Uygulamalar	F	%
Alan Gezileri	5	23,80
Kurum ve fabrika gezileri	5	23,80
Araştırma ödevleri	4	19,04
Röportaj yapma	4	19,04
Ailelerin bilgilendirilmesi	4	19,04
Çevre eğitimi etkinlikleri	4	19,04
Tiyatroya gitme	3	14,28
Koro çalışmaları	3	14,28
Yetkili kişilerle iletişime geçme	3	14,28
Sorumluluk verme	3	14,28
Sözlü tarih çalışmaları	3	14,28
Sinemaya gitme	2	9,52
Gözlem	2	9,52
Proje	2	9,52
Afiş slogan hazırlama	2	9,52
Müze gezileri	2	9,52
Farklı kurslara yönlendirme	1	4,76
Okul gazetesi hazırlama	1	4,76
Kantin işletme, kermes düzenleme	1	4,76

Tablo 6’da da görüldüğü gibi sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisi kazandırılmada alan gezileri, kurum ve fabrika gezileri, araştırma ödevleri, röportaj yapma gibi etkinlikler gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Belirtilen uygulamalar ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö13: “Sınıf dışında geziler düzenliyorum bazen farklı etkinlikler oluyor koro gibi tiyatro gibi okulda yapılıyor ben de öğrencilerime yaptırıyorum. Geziler oluyor doğayla

alakalı ya da okulun çevresi ile yan tarafta cami var oraya götürüyorum, kütüphaneye götürüyorum orada sosyal becerileri gelişsin diye.” uygulamalardan bahsetmiştir.

Ö15: “Röportajlarımız var ailesiyle ya da dışarıdan biriyle mesela mesleklerde en yakın kim var baba var anne var onlarla hangi meslekle uğraştığı hakkında röportajlar yapacaklar bu da girişimciliğe bir adım olarak düşünülebilir.” şeklinde açıklamıştır.

Ö8: “Dördüncü sınıflarla gazete hazırladık. Gazeteleri satıp okullarına kütüphane yapacaklardı. İki sayı gazete çıkardık. Bütün süreci kendileri yaptılar. Kaymakamla gidip röportaj yaptılar, gazetenin satışında da onlar yine bulundular. Bu süreç içerisinde girişimciliğe çok şey kattı diye düşünüyorum. Bunun dışında öğrenciler okul kantini işlettiler. O sırada çocuklara ticaret erbabı, ehli gibi nasıl şeyler yapmaları gerektiğini anlatarak kazandırırdım.” diyerek yaptığı uygulamaları açıklamıştır.

Ö3: “Sınıf dışında geziler düzenliyoruz bu ilimiz ya da il dışındaki gezilerimiz olabiliyor yine kurumlara olan gezilerimiz oluyor bu şekilde gezilerle de girişimci yapmaya çalışıyoruz.” olarak açıklamıştır.

Ö2: “Sınıf dışında çok çeşitli uygulamalar yapılmıyor fakat verdiğim görevlerde sorumluluk alıyorlar toplumda girişimciliğin en temel unsurlarından bir tanesi zaman yönetimidir. Zaman yönetimiyle alakalı çocuklarımızı zamanında işlerini bitirmesi, zamanında gerçekleştirmeleri konusunda onları geliştirme çalışmaları yapıyoruz. Fidan yetiştiriciliği ile alakalı yaptığımız çalışmalar var orada tohumdan- fidana ve aşılama yöntemlerinin bütün noktalarını öğrencilere verdik.” biçiminde uygulamaları açıklamıştır.

Ö12: “Konulara göre onları markete götürme, ticaretle uğraşan kişilerle konuşurma etkinlikleri yapıyorum.” şeklinde açıklamıştır.

Ö4: “sınıf dışında da velilerle bu konuda sıkı iyi ilişkimiz var. Örnek veriyorum çocuğu dinleme veya şu an için 6-9/ 9-11 yaş grubu özelliklerini bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal olarak velilere bunun eğitimini verdiğime inanıyorum. Diyalog olduğu zaman girişimci bireyler yetişiyor.” şeklinde görüşlerini ve uygulamalarını belirtmiştir.

Ö19: “Sınıf dışında dersler haricinde farklı dallarda kurslar açarak ya da bunlara öncülük yaparak çocukların farklı alanlarda yetişmelerine yardımcı oluyorum.” diyerek sınıf dışında yaptığı etkinlikleri belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

Görüşler	f	%
Ailenin yapısı	19	90,47
İçinde yaşanan toplumun özellikleri	10	47,61
Arkadaş çevresi	4	19,04
Bireyin yapısı ve hazırbulunuşluğu	4	19,04
İletişim araçlarına erişim olanağı	3	14,28
Rol model	2	9,52
Kardeş sayısı	2	9,52
Ebeveyn tutumları	1	4,76
Sosyo-ekonomik düzey	1	4,76

Tablo 7’de de görüldüğü gibi öğretmenlerin tamamına yakını girişimcilik becerisi kazandırmada en etkili faktör olarak aileden söz etmiştir. Bunun yanı sıra içinde yaşanan toplumun özellikleri, arkadaş çevresi, bireyin yapısı ve hazırbulunuşluğunun da girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Ö1: “Anne, baba, kardeş en önemli faktör çocuk tek kardeşe 2-3 kardeşe göre daha az girişimci oluyor, kardeş sayısı önemli.” şeklinde belirtmiştir.

Ö10: “Öğrencinin gelişiminde okulda öğretmen tabii ki önemli bunun yanı sıra çocuğun hazır-bulunuşluk ve okula gelirken beraberinde hazır olarak geldiği aile ortamı ve basın iletişim araçları; televizyon, radyo, bilgisayar, internet ve benzeri bunların tamamının çocuğun her türlü düzeyinde olduğu gibi girişimcilik ruhunu da desteklediğini düşünüyorum.” olarak açıklamıştır.

Ö8: “Bu beceride en etken şey maddiyat bence arkasından ailenin desteği” olarak belirtmiştir.

Ö3: “Aile tabii önemli eğer öğretmen öğrencinin girişimci olabilmesi için etkinlikler sunuyorsa bunu aile evde desteklerse devamı gelir eğer aile evde desteklemiyorsa çocuğu girişkenliğini kırıyor onu konuları içerisine dahil etmiyorsa sürekli baskıcı bir aile varsa öğrenci girişken olmuyor içine kapanıyor.” şeklinde etkili faktörleri açıklamıştır.

Ö20: “Bir insanın girişimci olabilmesi için ilk önce donanımlı olması gerekiyor, donanımlı insan olduğu zaman daha fazla girişimci olacağını düşünüyorum. Çevre, kitle iletişim araçları, bilgisayar, internet, kitaplar bunların da çocuğun gelişmesini sağlayacaktır diye düşünüyorum.” olarak ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilere girişimcilik becerisi kazanmada öğrencilere ve ailelere önerdiği kaynak ve etkinliklere ilişkin görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazanmada Öğrencilere Ve Ailelere Önerdiği Kaynak Ve Etkinlikler

Görüşler	f	%
Hikâyelerden yararlanılması	10	47,61
Filmlerden yararlanılması	8	38,09
Aile katılımı etkinlikleri yapılması	7	33,33
Slayt, internet, teknolojiden yararlanılması	6	28,57
Çizgi film ve animasyon filmler izletilmesi	6	28,57
Projeler geliştirip uygulamalarının desteklenmesi	4	19,04
Spor etkinlikleri yapmalarına olanak tanınması	4	19,04
Haber bültenlerinden kesitler izletilmesi	4	19,04
Kitap okuma saatleri düzenlenmesi	3	14,28
Eğitim için ayrılan maddi bütçenin artırılması	3	14,28
Çocuklara ev, okul ve toplumsal alanda sorumluluk verilmesi	3	14,28
Çocukların uzmanlarla birlikte çalışmasına olanak veren etkinliklere katılımın sağlanması	3	14,28
Makaleler, bilimsel yayınlardan yararlanılması	2	9,52
Empati geliştirmeye yönelik fırsatların değerlendirilmesi	2	9,52
Grup çalışması yapma olanağı sağlanması	2	9,52
Kişisel gelişim uzmanlarının önerilerinin takip edilmesi	1	4,76
Ailenin çocuğu ile onu tanımaya yönelik etkinlikler gerçekleştirmesi	1	4,76

Tablo 8’de de görüldüğü gibi girişimcilik becerisi kazandırmak için öğrencilere ve ailelerine çeşitli kaynaklar önerilmiştir. Hikayelerden ve filmlerden yararlanmanın yanı sıra aile katılımı etkinlikleri sınıf öğretmenleri tarafından en fazla belirtilen kaynaklar olarak görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ö16: *“Ailelere girişimci olmadığını düşündükleri çocukları ya da daha girişimciliğini artırmak istedikleri çocukları varsa bence onların boş zamanlarında, tatillerde bir meslek grubunun yanına ağır olmamak şartıyla öğrencilerin üstesinden gelebilecekleri bir işte ustanın yanında yardımcı olarak versinler. Ben usta-çırak ilişkisinin çok geliştirici olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

Ö14: *“Ben eğitime yönelik kitaplar öneriyorum onların eğitimiyle ilgili. Bize verilen seminerlerde öğretmen olmanın sadece dört duvar arasında ders anlatmamayı daha aktif olmayı, çocuklara yaparak yaşayarak öğrenmeyi, sosyal duyarlılığı gerektiren konularda çocukların da bir şeyler üretmesi gerektiği söylendi. Elimizden geldiğinde velileri kişisel gelişim uzmanlarının kitaplarına ve seminerlerine yönlendiriyoruz. Öğrencilere genelde projeler yapmalarını öneriyoruz. Bazen eğitici filmler olursa velilerle iletişime geçip izletmelerini öneriyoruz.”* şeklinde açıklamıştır.

Ö17: *“Ben kitap okumayı çok önemsiyorum veli ve öğrenci ile beraber ayda bir kütüphane ziyaretlerimiz oluyordu. Birinci sınıftan itibaren okudukları bir kitabı velilerle beraber tiyatrolaştırma ve veliye anlattırma yaptırıyorum. Anne bir çocuğun ilerisi içinde mihenk taşıdır benim gözümde. Haftada bir kez bir anneyi sınıfımıza davet edip bir deyimini sınıfta anlatmalarını sağladık.”* diyerek ailelere ve öğrencilere etkinlikleri sunmuştur.

Ö1: *“Az da olsa televizyon, haber izlemelerini daha sonra kendilerini ilerde meslek sahibi olarak hayal etmelerini, nasıl meslek sahibi olduklarını düşünmelerini istiyorum.”* olarak açıklamıştır.

Ö10: *“Başta internet olmak üzere günlük yayınların takip edilmesi bu yayınlarda ve görsel, yazılı basında merak ettikleri veya ilgi duydukları alanlarla ilgili en son bilimsel yazılar, makaleler ve benzer, yayın kaynaklarının incelenmesini öneririm velilere.”* şeklinde önerdiği kaynakları belirtmiştir.

Ö15: *“Kaynak olarak hikaye kitaplarımız var girişimcilikte hikaye sürdürme mesela belirli bir yere kadar hikaye tamamlama önerebilirim ve hikaye kitabı okuma bu kaynaklara yönlendirebiliriz.”* olarak kaynakları önermiştir.

4. SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi hakkında görüşlerini almak üzerine yapılan araştırmada; sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisine sahip olmak için velilerle, öğrencilerle iletişimin güçlü olması, sınıf mevcudunun uygun ve sınıfın yeterli materyallerle donanımlı olması, ekonomik sorunların olmaması, sosyal bir yaşama ve mesleki deneyime sahip olmak gerektiğini belirtmişlerdir. Bunlardan yola çıkarak da sınıf öğretmenleri kendi girişimcilik düzeylerini belirlemişler ve çoğunlukla orta düzeyde olduklarını belirtmişlerdir. Bacanak, Ülküdür ve Öner’in (tarihsiz) yaptıkları çalışmada girişimcilik becerisi öğretmenlerin kişisel ve bireysel özelliklerinden etkilenmektedir. Girişimcilik becerisinin kazanılmasını etkilemede kişisel özellik olarak öğretmenin girişimcilik düzeyi gösterilmiştir. Kendilerini az girişimci, çok girişimci olarak değerlendiren öğretmenler bunu çoğunlukla iletişim kurmakla, kendilerini ifade edebilme becerilerine sahip olup olmamakla ilişkilendirmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırılma sürecinde kendilerini yeterli görmedikleri ve öğrencilerin girişimcilik becerilerinin daha işlevsel olması için girişimcilik derslerinin lisans ve lisansüstü eğitim programlarına yayılmalıdır (Yelkikalan ve diğerleri, 2010).

Girişimcilik becerisinin öğretmenlik mesleği açısından önemi, sınıf öğretmenleri öğrencilere rol model olmak, öğrencileri yararlı bireyler olarak yetiştirmek, farklı fikirler üretmesine destek olmak, öğrencilere özgüven vermek, onların risk almasını sağlamak ve velileri yönlendirebilmek olarak tespit edilmiştir. Başar (2013); “Yaratıcılığın artırılması konusunda öğretmenin ve eğitimin önemi olacaktır. Eğitimle yaratıcılık artırılabilir de azaltılabilir de, eğitimle önce bu bilincin verilmesi gerekir. Yaratıcılığı destekleyen bir faktör olmayı sağlayacak eğitimin, güvenli, hata yapma korkusu olmayan, soru soran, farklılığın değerli olduğu bilen, resmin tamamını görebilen, hayal kurabilen, yeni kavramlar yaratabilen şekilde insanı yetiştiren bir yapıda olması lazımdır.” şeklinde yaklaşmıştır.

Sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olan derslerin daha çok öğrencilerin kendilerini ifade edebilme dersleri olarak ifade ettikleri Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu derslerin girişimcilik becerisi kazandırmada ders kazanımları, derslerin hayatın içinden ve öğrenciye daha yakın olduğu için etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Deveci (2015)’nin de belirttiği gibi Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konular, kazandırılan beceriler, değerler, derste kullanılan yöntem ve teknikler, Sosyal Bilgiler dersinin bireyin kendini tanıma ve geliştirme işlevi girişimcilik kazandırmaya büyük bir etki yapmaktadır. Baysal ve diğerleri (2009)’nin yaptığı araştırmada açık içerik olarak ana kategoride “girişimcilik – girişimci” ile ilgili alt kategori olarak da “icat/buluş, işletme, lider, kar/zarar, hayal gücü, risk” kelimelerinin ne kadar yoğunlukta kullanıldıkları 5 Türkçe, 5 Sosyal Bilgiler(Hayat Bilgisi) kitaplarında araştırılmış, yalnızca ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler kitabında girişimcilik ve girişimci kelimelerinin geçtiği, girişimcilik örneğinin yer aldığı görülmüştür.

Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmak için sınıf içinde gerçekleştirilen uygulama yöntem ve tekniklere ulaşılmıştır. Dramanın en çok kullanılan uygulama olduğu sonucuna varılmıştır. Bunu grup çalışmaları, deneyler, örnek olaylardan yararlanma takip etmiştir. Öğretmenlerin sınıf içinde kendilerinin geliştirdikleri icat kutusu gibi uygulamalarda yapılmaktadır. Bacanak (2013)’ın çalışmasında girişimcilik becerisi kazandırmak için kullanılan yöntem ve teknikler de deney, drama, grup çalışmaları, görüşme olarak verilmiştir. Öğretmen, derste kullanacağı yöntem ve teknikleri çok iyi belirlemelidir. Öğretmenin kullanacağı yöntem ve teknikler, öğrenci merkezli, onları aktif kılacak, temel becerilerin kazanımına ve geliştirilmesine olanak sağlayacak nitelikte olmalıdır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada sınıf dışında geliştirdikleri uygulamalar olarak kurum ziyaretleri, meslek sahibi kişilerle mesleklerine yönelik röportaj yapmak, geziler düzenlemek sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin girişimcilik becerileri okul dışında da bu uygulamalarla desteklenerek geliştirilmeye çalışılmıştır.

Girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmen dışında öğrenci üzerinde etkili olan faktörler vardır. Çocuklar zamanın çoğunu aile ve arkadaşlarıyla geçirmektedir. Yapılan çalışmada girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmen dışında aile bunun yanında aile tutumları, çevre/ arkadaş çevresi ve iletişim araçları sonucuna varılmıştır. Ailenin tutumu, kardeş sayısı ve aile içinde çalışan kişinin anne ya da baba olması öğrencinin girişimciliği üzerinde etkilidir. Arslan (2002)’nin çalışmasında öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesi ve ailedeki çocuk sayısının az oluşu ile girişimcilik arasındaki ilişkinin, beklenen pozitif ilişkiyi onaylar nitelikte olduğu görülmüştür. Babanın eğitim seviyesi yüksek olanlarda, kendi işini kurma veya girişimcilik eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akyürek ve diğerleri (2013)’nin girişimcilik becerilerinin gelişmesinde katkısı olan çevre faktörüne yönelik öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, okul- aile – öğretmen işbirliğinin çok önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen ve aile tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkilediği belirlenmiştir.

Öğrencilere ve ailelerine girişimcilik becerisi kazandırmak için çeşitli görsel, yazılı vb. kaynaklar önerilebilir. Bunlar aileleri bilinçlendirip öğrencilerin daha yaratıcı düşüncelerini sağlar. Araştırmada öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırmada öğrencilere ve ailelere önerdiği kaynaklarda çoğunlukla öğrenciler için hikaye, slayt, çizgi film olurken; ailelere film, kişisel gelişim uzmanlarından yardım ve kitap önerileri olmaktadır.

Sınıf öğretmenleri öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada büyük rol oynamaktadır. İlkokul öğrencileri öğretmenlerini kendilerine rol model olarak seçmektedirler. Girişimci bir öğretmen girişimcilik adına öğrencisini de olumlu yönde geliştirecektir. Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik hakkındaki görüşlerinden elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Eğitim Fakültelerinde girişimcilik dersi veya öğretim dersleri içerisinde girişimcilik eğitimi verilebilir.
- Öğretmenler de hizmet içi eğitim yoluyla girişimcilik becerisi kazandırmada aktif rol alabileceği etkinlikler tasarlayabilir.
- Okul-aile-öğretmen işbirliği artırılabilir.
- Girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmenlere örnek teşkil edecek kaynakların sayısı artırılabilir.
- Okullardaki rehberlik hizmetlerinin sayısı artırılarak çocuklara kendini ifade etme imkanı sunulmalı, çalışmalarda sorumluluk duygusunu artıran etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*. Çanakkale.
- Akyüz, C., Gedik, T., Akyüz, İ., Yıldırım, İ. (2006). Rize ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 233-246.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 139-160.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 609-629.
- Bacanak, A., Ülküdür, M., Öner, F. (tarih belirtilmemiş). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin girişimcilik becerisi ve etkisi ile ilgili görüşleri: nitel bir araştırma.
- Başar, M. (2013). Girişimcilik ve girişimcilik süreçleri. Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik* içinde (ss.2-19). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Baysal, H., Özkul, A. (2009). Türkiye’de girişimcilik eğitiminde ilköğretimin rolü: ders kitapları üzerine bir içerik analizi. *I. Uluslararası Davraz Kongresi*, Isparta, 24-27 Eylül 2009.
- Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O., Alparslan, A. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 229-247.

- Börü, D. (2006). *Girişimcilik eğilimi: Marmara Üniversitesi işletme öğrencileri üzerine bir araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayını.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cansız, E. (2007). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi: süleyman demirel üniversitesi öğrencileri üzerine bir çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Clifford, O. (2015). Entrepreneurship Education: An Imperative in Social Studies Education Curriculum for Self-Reliant and National Security in Nigeria. *Department of Social Science Education, Delta State University*, 9(1), 1-9.
- Çizgi Dışı Girişim (Çocuk Girişimciliği), <http://www.cizgidisigirisim.com.tr/> Çocuk Girişimciliği.aspx adresinden 17.12.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Deveci, H. (2015). *Çocuklara Girişimcilik kazandırmada sosyal bilgilerin rolü: bir araştırma örneği*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Edor, P. (2013). Social studies education and entrepreneurship for youth empowerment in Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(12), 31-35. doi:10.5901/mjss.2013.v4n12p31
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ideas for Entrepreneurship activities in the schools, http://www.entre-ed.org/_teach/ideas.htm adresinden 10.12.2015 tarihinde erişilmiştir.
- İşcan, Ö., Kaygın, E. (2011). Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 3(2), 275-286.
- Jacob, S. ve Ariya, A. (2015). Teaching Entrepreneurship Education in Tertiary Institutions and the Disposition of Social Studies Students towards Self-Reliance in Plateau State, Nigeria. *International Journal of Education and Research*. 3(10), 95-108.
- Konaklı, T. (2015). Effects of self-efficacy on social entrepreneurship in education: a correlational research. *Research in Education, Manchester University Press*.94, 30-43.
- Kuvan, H. (2007). Türk girişimcilerinin yaşam ve çalışma değerleri: Malatyalı girişimciler üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2010). *Sosyal bilgiler 4 ve 5 sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özdevecioğlu, M. ve Cingöz, A. (2009), Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve, *Erciyes Üniversitesi İbf Dergisi*. 23, 81-95.
- Ürper, Y. (2013). Girişimcilikte yaratıcılık. Y. Ürper. (Ed.), *Girişimcilik içinde* (42-67). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., ve Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: karşılaştırmalı bir analiz. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 51-59.